

hvor Benue falder i Nigeren og naaede en Maaned efter 30 Mile højere op ad Floden end den tidligere Expedition. Da Benue flyder næsten i vestlig Retning og uden Krumninger af nogen Betydning, vil man saaledes se, at det ad denne Flod er lykkedes at trænge over hundrede danske Mile ind i Landet. Den Omstændighed, at Vandet var i Færd med at falde, tvang „Henry Venn“ til at vende om. Iøvrigt traf man her, i Modsætning til en-

kelte Egne længere ned ad Floden, Folkestammer, der viste sig yderst velvillig stemte over for de rejsende, og overhovedet har man langs de velbefolkede Kyster fundet en Befolkning, der viste den største Begjærlighed efter at handle. Expeditionens Leder har udtalt, at Manchesterkjøbmændene her ville kunne finde et godt Marked for deres Varer, ligesom Missionærerne en frugtbar Jordbund for deres Virksomhed.

Folketællingen i Danmark den 1ste Februar 1880,

af **Marius Gad**, Chef for det statistiske Bureau.

I Følge de kongelige Resolutioner af 9de Juni 1835 og 8de Maj 1874 skal der med 10 Aars Mellemlid rum afholdes en almindelig Folketælling i Kongeriget Danmark. I Overensstemmelse hermed blev der den 1ste Februar sidstleden foretaget Folketælling overalt saa vel i det egentlige Danmark som ogsaa paa Færøerne. De af Kommunerne udfyldte Tællingslister indkom i det statistiske Bureau i Slutningen af Februar og i Begyndelsen af Marts og bleve derefter uopholdelig tagne under Behandling af Bureauet. Herved er det blevet muligt allerede omtrent et Fjerdingaar efter Folketællingen at offentliggjøre en Oversigt over dens vigtigste Hovedresultater, hvilket ogsaa er sket i et af Bureauet udgivet lille Skrift. Disse Hovedresultater ville selvfølgelig blive underkastede en yderligere Behandling og mulig enkelte mindre Berigtigelser samtidig med den fuldstændige Bearbejdelse af de i Optællingslisterne indeholdte Enkeltheder; men de ville sikkerlig i alt væsentligt vise sig uomstødelige. Jeg tillader mig herved efter Anmodning af Tidsskriftets Redaktør at meddele nedenstaaende Oplysninger, som skjønnes at være af Interesse i geografisk Henseende, og som for største Delen ere et Udtog af bemeldte Skrift.

Ved Tællingen den 1ste Februar 1880 fandtes der i hele *det egentlige Danmark* (o: Riget uden Færøerne og Bilandene) en Befolkning af 1,969,500 Mennesker, nemlig 969,500 af Mandkjønnet og 1 Million af Kvindkjønnet. For 10 Aar siden, altsaa den 1ste Februar 1870, fandtes der paa det samme Landomraade 1,784,700 Mennesker (880,800 af Mandkjøn og 903,900 af Kvindkjøn). I Tiaaret 1870 til 1880 har Tilvæksten saaledes været 10,35 pCt., hvad der svarer til en aarlig Tilvæxt af 0,99 pCt. Fra 1860—1870 var den aarlige Tilvæxt 1,05 pCt. og fra 1840—1860 var den fremdeles lidt større, nemlig 1,11

pCt. — Befolknings-Tilvæksten i Danmark har følgelig i den sidste Menneskealder været temmelig konstant, omtrent 1 pCt. om Aaret, hvilket giver en Fordobling af Befolkningen i omtr. 70 Aar. Til Sammenligning skal her tilføjes nedenstaaende Oversigt over den aarlige Tilvæxt af Befolkningen i forskellige Stater, nemlig i

De forenede Stater af Nordamerika fra 1860—70 . . .	2,106	pCt.
Grækenland 1870—79 . . .	1,159	—
Rusland-Polen med Finland 1863—70 . . .	1,120	—
Belgien 1866—76 . . .	1,101	—
Det tyske Rige 1871—75 . . .	1,100	—
Ungarn 1857—69 . . .	0,903	—
Portugal 1864—78 . . .	0,501	—
Østrig 1857—69 . . .	0,385	—
Storbritannien og Irland 1861—71 . . .	0,383	—
Sverige 1860—70 . . .	0,177	—
Italien 1861—71 . . .	0,069	—
Norge 1865—75 . . .	0,067	—
Schweiz 1860—70 . . .	0,061	—
Frankrig 1872—76 . . .	0,355	—
Spanien 1860—77 . . .	0,335	—

Da Forholdene i de forenede Stater ere aldeles abnorme med Hensyn til Befolkningens Tilvæxt, hører Danmark altsaa ubetinget til de Lande, i hvilke Folkemængden for Tiden tiltager stærkere end det ellers gennemsnitlig er Tilfældet.

Fra ældre Tider findes der i Kongeriget 69 *Byer* med saakaldte „Kjøbstadrettigheder“, nemlig Hovedstaden Kjøbenhavn, 42 Byer paa Øerne og 26 Byer i Nørrejylland. Det er disse Byers Befolkning, som altid tidligere i de fra det statistiske Bureau udkomne Værker er bleven kaldt Kjøbstadbefolkningen i Modsætning til den øvrige Befolkning, Landbefolkningen. Foruden disse Kjøbstæder findes der imidlertid her i Landet 6 saakaldte Handelspladser, som ikke alene have faaet en særegen kommunal Forfatning, der i meget er ordnet i Overensstemmelse med Kjøbstædernes kommunale Styrelsesforhold; men som

ogsaa i de fleste andre Henseender ligne Kjøbstæderne saa meget mere end Landet, at der næppe kan være Tvivl om, at de statistisk bør behandles sammen med de i Størrelse tilsvarende virkelige Kjøbstæder. Af disse Handelspladser maa dog *Frederiksberg* med en Befolkning af 26,500 Mennesker nærmest betragtes som en Forstad til Kjøbenhavn, med hvilken den ogsaa til Dels er sammenbygget, og dette gjælder ogsaa om de 2 Byer, *Sundbyvester* og *Sundbyøster* paa Amager, der nu aldeles have tabt deres tidligere Landsbykarakter, samt endelig om den Del af *Utterslev* Mark i Brønshøj Kommune, der for 5—6 Aar siden i gejstlig Henseende blev udskilt til St. Stefans Sogn, hvilket Sogn forøvrigt omfattes af en Del af Kjøbenhavns Nørrebro. Befolkningen paa disse Steder talte den 1ste Februar 1880 henholdsvis 9,900 og 2000 Mennesker.

Bybefolkningen bliver derefter 564,300 Mennesker, som ere fordelte i 74 Byer saaledes*):

Byernes Navne.	Folketallet i 1880.			Folketallet i 1870.	Tilvæxt fra 1870—1880. pCt.
	Mandk.	Kvindek.	Til-sammen.		
Hovedstaden Kjøbenhavn	128,600	145,100	273,700	201,900	33,6
<i>Provinsbyer</i>					
med over 10,000 Msk.:					
Aarhus	12,200	12,600	24,800	15,000	65,3
Odense	10,100	10,700	20,800	17,000	22,0
Aalborg	6,800	7,400	14,200	11,700	20,7
Randers	6,600	6,900	13,500	11,400	18,5
Horsens	6,200	6,400	12,600	10,500	20,5
Tilsammen	41,900	44,000	85,900	65,600	31,0
med 2—10,000 Msk.:					
Helsingør	4,470	4,510	8,980	8,890	1,0
Fredericia	4,070	4,210	8,280	7,190	15,2
Viborg	3,870	3,780	7,650	6,420	19,2
Svenborg	3,490	3,700	7,190	6,420	11,9
Vejle	3,400	3,740	7,140	6,090	17,3
Kolding	3,440	3,700	7,140	5,400	32,2
Rønne	3,060	3,470	6,470	5,510	17,6
Slagelse	2,890	3,180	6,070	5,470	11,1
Roskilde	2,840	3,060	5,900	5,220	12,9
Nyborg	2,710	2,690	5,400	4,810	12,3
Nakskov	2,590	2,690	5,280	4,030	30,9
Næstved	2,420	2,370	4,790	4,270	12,3
Nykjøbing (Falster)	2,130	2,430	4,560	3,650	25,1
Hjørring	2,050	2,260	4,310	3,250	32,6
Thisted	2,060	2,120	4,180	3,550	17,7
Korsør	1,930	2,030	3,960	3,760	5,2
Ribe	1,810	2,120	3,930	3,680	6,7
Varde	1,760	1,740	3,500	2,560	36,5
Faaborg	1,680	1,800	3,480	3,440	1,2
Holbæk	1,580	1,680	3,260	2,930	11,1
Assens	1,460	1,740	3,200	3,460	7,7
Rudkjøbing	1,490	1,690	3,180	2,790	14,1
Kalundborg	1,520	1,650	3,070	2,670	18,5

*) I ovenstaaende Oversigt er Folketallet overalt afrundet; men Tilvæksten er beregnet efter de nøjagtige Tal.

Byernes Navne.	Folketallet i 1880.			Folketallet i 1870.	Tilvæxt fra 1870—1880. pCt.
	Mandk.	Kvindek.	Til-sammen.		
Køge	1,560	1,560	3,120	3,100	0,8
Hillerød	1,520	1,540	3,060	2,530	20,8
Silkeborg	1,440	1,490	2,930	2,340	25,1
Frederikshavn	1,430	1,460	2,890	2,130	35,5
Marstal	1,300	1,450	2,750	2,760	0,3
Nykjøbing (Mors)	1,330	1,390	2,720	2,250	21,2
Vordingborg	1,320	1,390	2,710	2,250	20,5
Holstebro	1,260	1,300	2,560	2,050	25,0
Skive	1,230	1,290	2,520	2,060	22,5
Kerteminde	1,210	1,280	2,490	2,270	9,4
Grenaa	1,200	1,220	2,420	1,920	26,0
Maribo	1,150	1,250	2,400	2,160	11,5
Middelfart	1,110	1,240	2,350	2,340	0,4
Hobro	1,100	1,150	2,250	2,050	8,1
Ringsted	1,050	1,080	2,130	1,870	13,8
Ringkjøbing	950	1,090	2,040	1,550	31,6
Tilsammen	78,820	83,540	162,360	141,120	15,1
med under 2000 Msk.:					
Nexø	940	1,060	2,000	1,580	26,2
Skagen	1,010	940	1,950	1,610	21,9
Stege	920	1,010	1,930	1,960	1,5
Bogensø	890	1,020	1,910	1,930	0,7
Skjelskør	900	970	1,870	1,690	10,7
Rødby	880	920	1,800	1,550	15,6
Skanderborg	860	930	1,790	1,710	5,0
Nørre-Sundby	850	910	1,760	1,610	9,2
Nykjøbing (Sjælland)	850	890	1,740	1,550	12,2
Lemvig	830	880	1,710	1,350	26,3
Ærøskjøbing	750	830	1,580	1,580	0,7
Storeheddinge	750	800	1,550	1,410	10,2
Stubbekjøbing	740	770	1,510	1,320	14,2
Frederikssund	770	730	1,500	1,310	13,3
Sæby	720	790	1,510	1,340	12,1
Nibe	710	780	1,490	1,500	0,2
Saxkjøbing	730	760	1,490	1,410	5,4
Sorø	710	750	1,460	1,400	4,8
Præstø	700	760	1,460	1,410	3,3
Nysted	660	780	1,440	1,340	7,6
Løgstør	670	720	1,390	1,380	0,4
Æbeltoft	650	670	1,320	1,240	6,1
Svanke	570	680	1,250	1,100	12,4
Allinge	560	540	1,100	800	37,0
Hasle	490	590	1,080	920	17,0
Frederiksværk	440	440	880	910	3,9
Aakirkeby	390	440	830	750	11,7
Mariager	370	330	750	730	2,6
Sandvig	160	160	320	220	45,9
Tilsammen	20,470	21,900	42,370	38,610	9,7
Samtlige Provinsbyer	141,200	149,400	290,600	245,300	18,5
Samtlige Byer (med Kjøbenhavn)	269,800	294,500	564,300	447,200	26,2

Af fornævnte Oversigt fremgaar det, at Hovedstaden nu rummer ikke mindre end 48,5 pCt. af hele Landets Bybefolkning eller henimod Halvdelen. Da *Landbefolkningen* i det egentlige Danmark den 1ste Februar 1880 talte 1,405,200 Mennesker, er dernæst Forholdet mellem Land- og By-Befolkning omtrent som 2 til 5, i det der i Byerne lever 28,6 pCt. og paa Landet 71,4 pCt. af den samlede Befolkning. Foretager man en Sammenligning med tidligere Folketællinger, viser det sig, at By-

befolkningen i de sidste 40 Aar forholdsvis er tiltager, og Landbefolkningen aftagen med 7,7 pCt. Folkemængden i Byerne er altsaa her som i de fleste andre Lande i langt stærkere Stigning end paa Landet, ligesom Nutidens Udvikling samtidig fører med sig, at de større Byer i Almindelighed voxe kraftigere end de mindre. Fra 1870 til 1880 tiltog i Danmark i Overensstemmelse hermed Københavns Folkemængde med 33,6 pCt., de 5 store Provinsbyers med 31,0 pCt., de 39 Mellembysers med 15,1 pCt. og de 30 smaa Byers med 9,7 pCt.; foruden København ere 9 Byer i Tiaaret stegne i Befolkning med over 30 pCt., nemlig Aarhus med 65, Sandvig med 45, Allinge med 38, Varde med 37, Frederikshavn med 36, Hjørring med 33, Kolding og Ringkjøbing med 32 og Nakskov med 31 pCt. De 4 store Byer Odense, Aalborg, Randers og Horsens have haft en Tilvæxt af omkring 20 pCt. Helsingør har været omtrent stillestaaende, ligeledes Faaborg og Køge. I Assens er Befolkningen formindsket med omtrent 8 pCt. og i Stege med 1½ pCt. Fremdeles ere Byerne Bogense, Ærøskjøbing, Nibe og Frederiksværk gaaede ubetydelig tilbage. Omtrent en Tredjedel af Byerne ere tiltagne med et Procenttal, der ligger mellem 10 og 20 pCt. Paa Landet har Tilvæksten gennemsnitlig kun været lidt over 6 pCt.

Med Hensyn til Folketallet i de forskjellige *Landsdele* indeholder nedenstaaende Tabel de vigtigste Oplysninger:

Landsdel.	Fladeindhold.	Folkemængde 1880.
<i>Sjælland</i> med omliggende Øer	133½ □ M.	722,100 Msk.
<i>Bornholm</i> med Kristiansø . . .	16½ —	35,400 —
<i>Laaland-Falster</i> med omliggende Øer	30½ —	97,000 —
<i>Fyen</i> med omliggende Øer . .	62 —	246,500 —
<i>Jylland</i> med omliggende Øer.	458½ —	868,500 —
Det egentlige Danmark	695 □ M.	1,969,500 Msk.

Af de til ovennævnte Landsdele hørende Øer kan bemærkes følgende: Til *Sjælland*, der har et Fladeindhold af 125,1 □ M. med 418,500 Msk. foruden den foran nævnte Hovedstadsbefolkning paa 273,700 Msk., hører *Amager* (1,1 □ M.) med 15,800 Msk., naar Sundbyerne medregnes, og med 5,900 Msk., naar disse undtages, *Moen* med Nyord (3,9 □ M.) med 13,800 Msk. og *Samsø* (2 □ M.) med 6,600 Msk. samt desuden *Saltholm*, *Ovrø*, *Sejrø*, *Agersø*, *Omø* og *Bogø*, tilsammen 1,2 □ M. med 3,600 Msk. *Falster* og *Laaland* med omliggende Øer have henholdsvis et Fladeindhold af 8½ og 22 □ M. og et Indbyggerantal af 30,200 og 66,800 Msk.; herunder er indbefattet de 3 laalandske Øer, *Fejø*, *Femø* og *Askø*, tilsammen 0,6 □ M. med 2,400 Msk. Under *Fyen*, der alene har et Fladeindhold af 53,3 □ M.

med 206,500 Msk., er medregnet *Thorseng* (1,3 □ M.) med 4,500 Msk., *Langeland* (5,0 □ M.) med 19,900 Msk. og *Ærø* (1,6 □ M.) med 11,900 Msk. samt fremdeles *Baugø*, *Turø*, *Drejso*, *Strynø*, *Bjørnø*, *Ljø* og *Avernakø*, tilsammen 0,7 □ M. med 3,700 Msk. Endelig skal af de til Jylland hørende Øer fremhæves *Mors* i Limfjorden (6,6 □ M.) med 18,900 Msk., *Læsø* (1,9 □ M.) og *Anholt* (0,4 □ M.), begge i Kattegat, med henholdsvis 2,700 og 170 Msk., samt *Fanø* i Vesterhavet (1,0 □ M.) med 3,200 Msk. Af omtrent samme Størrelse som Anholt ere de 3 Øer *Gjøl*, *Øland* og *Fur* i Limfjorden. *Endelave* ved Horsens Fjord er noget over halv saa stor. Desuden kan mærkes *Hjarnø*, *Alvø* og *Thunø* samt *Hirsholmene* i Kattegat, *Egholm*, *Jegindø* og *Vejø* i Limfjorden og endelig *Mandø* i Vesterhavet. Disse 12 Øer tilsammen udgjøre 2,2 □ M. med 5,400 Msk.

Befolkningens *Tilvæxt* i Landsdelene fra 1870 til 1880 samt dens nuværende Tæthed ses af følgende Oversigt:

Landsdel.	Befolknings-Tilvæxt fra 1870—1880.	Befolknings-Tæthed i 1880 pr. □ Mil.
Kjøbenhavn (uden Frederiksberg m. m.)	29,8 pCt.	
Sjælland (uden Kjøbenhavn).	6,7 —	3,650 Msk.
Bornholm	10,0 —	3,330 —
Laaland-Falster	6,0 —	3,180 —
Fyen	4,3 —	3,980 —
Jylland	10,2 —	1,890 —
Det egentlige Danmark	10,3 pCt.	2,830 Msk.

Tilvæksten har altsaa været mindst paa Fyen, der efter kommer Sjælland og Laaland-Falster med en Tilvæxt, der omtrent er 1½ Gange Fyens, og endelig komme Jylland og Bornholm, hvor Tilvæksten har været omtrent 2½ Gange Fyens. Befolkningens Tæthed er størst paa Fyen og mindst i Jylland, hvor den næppe er halv saa stor som paa Fyen. I Almindelighed har Tilvæksten paa Landet været stærkest dér, hvor Befolkningen er mest spredt.

Paa Sjælland er der 6 *Overøvrighedskredse*, nemlig foruden Staden Kjøbenhavn med 235,300 Indbyggere 5 Amter; paa Fyen er der 2 Amter og i Jylland 9 Amter; Bornholm og Laaland-Falster udgjøre hver sit Amt. Amternes Befolkningsforhold ses af følgende Oversigt:

	Fladeindhold.	Folkemængde i 1880.	Befolknings-Tilvæxt fra 1878—80.
<i>Sjælland</i> :			
Kjøbenhavns Amt	22,0 □ M.	121,500	16,0 pCt.
Frederiksborg —	24,0 —	53,400	1,2 —
Holbæk —	29,5 —	93,300	5,7 —
Sorø —	26,8 —	87,500	2,8 —
Præstø —	30,2 —	101,200	4,5 —
Bornholm	10,6 —	35,400	10,0 —
Laaland-Falster (ø: Maribo Amt) 30,5 —		97,000	6,0 —

	Flade- indhold.	Folke- mængde i 1880.	Befolknings- Tilvæxt fra 1878—80.
Fyen:			
Odense Amt	32,1 □ M.	128,900	5,0 pCt.
Svenborg —	29,0 —	117,600	3,0 —
Jylland:			
Hjørring Amt	51,3 —	100,500	9,4 —
Thisted —	30,6 —	64,000	5,4 —
Aalborg —	52,0 —	96,200	10,5 —
Viborg —	55,1 —	93,400	12,7 —
Randers —	44,2 —	104,300	8,8 —
Aarhus —	45,0 —	140,900	12,4 —
Vejle —	42,5 —	108,500	5,0 —
Ringkjøbing —	82,2 —	87,400	15,1 —
Ribe —	55,0 —	73,300	11,8 —

At Befolkningens Stigning er større i Kjøbenhavns Amt end i nogen anden Overøvrighedsreds uden for Kjøbenhavn, staar i Forbindelse med Hovedstadens betydelige Udvidelse og den Omstændighed, at Frederiksberg og Sundbyerne m. m. ligge paa Amtets og ikke paa Stadens Grund. Bornholms Amt og 7 af de jyske Amter have haft en Tilvæxt i deres Folkemængde af fra lidt over 15 til henved 9 pCt. Denne forholdsvis betydelige Forøgelse skyldes i Aarhus Amt særlig den overordenlige Udvikling af Aarhus Kjøbstad og i de andre Amter foruden en stærk Fremgang i Kjøbstæderne, til Dels Opdyrking af hidtil udyrket Jord. Jyllands Kjøbstæder ere i det hele gaaede stærkere fremad end Øernes (uden Kjøbenhavn); de første ere nemlig tiltagne i Befolkning med 26,2 pCt., de sidste kun med 12,5 pCt., altsaa ikke med Halvdelen. Vel er ogsaa Landbefolkningen i Jylland stegen stærkere end paa Øerne men i langt mindre Grad. Landbefolkningen i Jylland er tiltaget med 7¹/₂ pCt., paa Øerne med henimod 5 pCt.

Tætheden af Befolkningen er i hele Landet gennemsnitlig 2,830 paa □ Milen. Paa Øerne lever der gennemsnitlig paa □ Milen 3,660 Mennesker, og i de enkelte Amter nedadgaaende fra 5,520 i Kjøbenhavns Amt til 3,160 Msk. i Holbæk Amt. I Jylland lever der gennemsnitlig

paa □ Milen 1890 Mennesker, flest i Aarhus Amt og færrest i Ringkjøbing Amt, nemlig henholdsvis 3,130 og 1,060 Msk. paa □ M. Befolknings-Tætheden er altsaa i Kjøbenhavns Amt mere end 5 Gange saa stor som i Ringkjøbing Amt. Tages i Jylland de 3 sydøstlige Amter Vejle, Aarhus og Randers Amt som en Helhed for sig, faas i denne Del af Landet en gennemsnitlig Befolknings-Tæthed af 2,690 Mennesker, medens Gjennemsnittet for de øvrige 6 Amter i Jylland kun bliver 1,580 Msk. paa □ Milen. De nævnte 3 Amter danne altsaa i denne Henseende et Slags Mellemed mellem Øerne og det vestlige og nordlige Jylland.

Af hele Landets Befolkning falder paa:

Kjøbenhavn (uden Frederiksberg m. m.)	11,00 pCt.
Kjøbenhavn (med Frederiksberg m. m.)	13,00 —
Øernes Kjøbstæder og Handelspladser	7,33 pCt. } 42,00 —
— Landkredse	34,77 —
Jyllands Kjøbstæder og Handelspladser	7,44 — } 44,11 —
— Landkredse	36,77 —

For **Færøerne** gav Tællingen den 1ste Februar 1880 det Resultat, at Øernes Befolkning udgjør 11,200 Mennesker, nemlig 5,500 af Mandkønnet og 5,700 af Kvindekønnet. Af denne Befolkning boede henimod 1000 Mennesker i Byen Thorshavn, Resten paa Landet. Siden den sidste Folketælling, som fandt Sted der den 1ste Oktober 1870, har den aarlige Tilvæxt været 1,25 pCt., altsaa noget større end i det egentlige Danmark. Forholdsvis er Befolkningen i Thorshavn kun voxet halvt saa stærkt som paa Landet. Af Landbefolkningen levede paa Norderøerne 1,400, paa Østerø 2,700, paa Strømsø uden for Thorshavn 2,200, i Vaagø Præstegjæld 1,100, i Myggenæs-Sandø Præstegjæld 1,700 og paa Suderø 1,100 Mennesker. Færøernes Fladeindhold er 24,2 □ Mil, og Befolkningens Tæthed er altsaa 460 Mennesker paa □ Milen.

Smaating fra Dansk-Vestindien.

af Premierløjtnant **E. V. Kolthoff.**

Som man vil mindes, henvendte Negeropstanden paa St. Croix i December Maaned 1878 i høj Grad Tankerne herhjemme paa vore vestindiske Besiddelser. Selve Oprøret er imidlertid saa udtømmende behandlet i Dagbladene, at der næppe lader sig sige mere derom; men jeg har dog troet, at denne sørgelige Tildragelse

kunde give Anledning til, at man vil læse det efterfølgende, der handler om Forholdene og Levemaaden i Vestindien og at man til Dels herigennem vil kunne skimte, hvad der var den egentlige Grund til Oprøret, nemlig den sorte Mands forkuede og elendige Stilling i Modsetning til den hyde Befolknings.